

voor Baudelaire, wiens diepte hij erkende en die o.a. door de schandaaltjes om les Fleurs du Mal vaak in een verkeerd licht werd gezien. Eene tafelruzie tusschen twee van de door Fantin gekozen „modellen” deed het goede plan mislukken. Baudelaire en Mérat verdwenen van het tafereel en „le Coin de Table” bleef, nu eenigszins ongemotiveerd, over.

Zonder bijbedoelingen, hoewel dikwijls verkeerd begrepen, kwamen tot stand „Un atelier aux Batignolles”, dat Manet en een groep vrienden weergaf (1870), en „Autour du piano” van 1885, hetwelk muziekvrienden in beeld bracht. De Manet-groep bleef 20 jaren onverkoopbaar, hoewel het goed ontvangen was op den salon, totdat het eindelijk in het Luxembourg terecht kwam. Vergeleken met zijn eerste Delacroix-vereeering (nu in de collectie Moreau in het museum van decoratieve kunsten) is de schildering veel vaster geworden; alle vormen hebben gewonnen, zonder dat de individueele karakteristiek penetranter is geworden. De groepeeringswijze is lossere, maar in al deze groepen blijft toch iets zichtbaar van een kunstmatige „schikking voor de gelegenheid”, waaraan de betrokkenen zich uithoofde van het goede doel zwijsend hebben onderworpen. Hier is een laatste uitbloei van de vroegere regentenstukken. Wat toen opdracht was aan ondergeschikte schilders, werd nu uit vrije verkiezing ondernomen, zonder dat het wegvallen van de ook tegenwoordig zoo misprezen gebondenheid, aan den vrijen kunstenaar van later een zooveel dieper resultaat heeft gewaarborgd.

Daar ligt in deze groepen voor het tegenwoordige een les van beteekenis verborgen; wat vroeger in de regentenstukken niet als de behoefte aan kleine persoonlijke verheerlijking, maar als gemeenschappelijke positieve erkenning van levenslust en levensvaardigheid werd begrepen, kwam in de opdracht aan den schilder niet als buitenissigheid, maar als integreerend deel van dat leven tot uiting. Als Fantin in een latere eeuw zich die resultaten herinnert en nu op zijne wijze tijdgenooten bijeenzoekt en brengt, dan is van een opdracht door de gemeene levens-zede van zijn tijd geen sprake meer. Het geestelijke moment is nu de innerlijke, eenzame beslissing van den van opdrachten afkeerigen schilder. Als hij nu toch maar betrekkelijk slaagt, dan schuilt dat niet alleen in zijn kunde, maar ook in zijn tijd. Niet één enkel mensch is bij machte anderen tot een werkelijke geestelijke eenheid te brengen als de individueele kenmerken te nadrukkelijk zijn toegespitst. Ieder zit of staat daar met zijn eigen zoeken, strijden en droomen, tevens met een in zich zelf gekeerde, anderen slechts duldende, houding. Men onderwerpt zich, maar het bijeen-zijn is niet het moment in het beweeglijke leven, dat deelen tijdelijk saam doet komen, maar de opzet van een enkel mensch, die het moment in zijn eenzaamheid bedacht. Geen nobel hart, geen fijne geest, baat hier. Er is de zuiverheid van den geestelijken droom en de eenheidstragiek der vorige eeuw in deze groepen.

Winst aan geest beteekende tevens toeneming van de differentiatie, te-